

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากับการพัฒนาชนบท

ชุมชนไทยส่วนใหญ่ยังเป็นชุมชนชนบท ประชาชนดำรงชีวิตอยู่อย่างลำบากยากแค้น มีรายได้ต่ำ สุขภาพอนามัยไม่ดี ด้อยการศึกษา และไม่คอยได้รับการบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐบาลกลางอย่างพอเพียง ฉะนั้นชุมชนในชนบทจึงประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่ง ชีรวัดณ์ นิจนตร (2528 : 10-12) ได้สรุปปัญหาที่สำคัญในชนบทได้ดังนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจ คนในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีส่วนน้อยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม หรือการบริการต่าง ๆ อุตสาหกรรมที่ทำอยู่ มักจะเป็น อุตสาหกรรมขนาดเล็กย่อย หรือหัตถกรรมในครัวเรือน จากการสำรวจในปี 2522 พบว่า คนไทย จำนวน 11 ล้านคนยังมีฐานะยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัว ทั้งนี้ เพราะสภาพเศรษฐกิจในชนบทไทย ยังล้าหลังอยู่มาก ประสิทธิภาพทางการผลิตของ เกษตรกร อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1 ความเสื่อมคุณภาพของเนื้อดิน ซึ่งเกิดจากได้มีการใช้เนื้อดินในงานเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหลายชั่วอายุคน ทำให้คุณภาพของเนื้อดินเลวลงอันเป็นผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำลง

1.2 การใช้เครื่องมือสมัยเก่า เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ในเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประกอบกับ เครื่องจักรกลหรือ เครื่องทุ่นแรง เพื่อเพิ่มผลผลิตในงานเกษตรกรรมมีราคาค่อนข้างสูง

1.3 การขาดแคลนน้ำ ในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในงานเกษตรกรรม แต่ระบบการจัดส่งน้ำหรือคลองส่งน้ำยังมีไม่เพียงพอที่จะระบายน้ำจากเขื่อนไปสู่ไร่นาได้ เกษตรกรคงต้องอาศัยน้ำฝนอยู่ ผลผลิตทางเกษตรจึงขึ้นอยู่

กับสภาพของดินฟ้าอากาศ (วิไล ตั้งจิตสมคิด 2528 : 112)

1.4 ขาดเงินทุนและสินเชื่อ เกษตรกรส่วนใหญ่ในสังคมชนบทยากจน จึงขาดแคลนเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายในการทำมาหากิน และถึงแม้จะมีแหล่งสินเชื่อ เพื่อการ เกษตร ในรูปต่าง ๆ แต่ปรากฏว่าบริการในด้านนี้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของ เกษตรกรได้ จึงต้องกู้เงินจากพ่อค้าหรือคหบดีที่มีอาชีพในการให้เงินกู้ เพื่อนำมาใช้จ่ายใน การลงทุน รายได้ของ เกษตรกรที่ได้มาก็ใช้เป็นค่าดอกเบี้ยและหนี้สิน ฐานะทาง เศรษฐกิจ ของ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงยากจนอยู่ตลอดเวลา (อานนท์ อภาภิรม 2517 : 87)

2. ปัญหาด้านสังคม ปัจจุบันนี้สังคมชนบทไทย เผชิญกับปัญหาทางสังคม ซึ่งมี ลักษณะ เรือรั้งอยู่หลายประการ กล่าวคือ

2.1 ความยากจน ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ซึ่ง ตามปกติมีรายได้น้อย และ เมื่อหมดฤดูปลูก เก็บเกี่ยวแล้วก็ไม่ได้ประกอบอาชีพอย่างอื่น ประกอบกับขาดการศึกษา และความรู้ทางด้านอื่น ๆ จึงทำให้เขามีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย

2.2 การศึกษาค่า ปัจจุบันได้มีการรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือ เพื่อให้ ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียน ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ให้เป็นผู้ที่รู้หนังสือ จากรายงาน ของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่ามีประชาชนประมาณ 3.5 ล้านคนเศษ เป็นผู้อ่าน ไม่ออกเขียนไม่ได้ (รายงานข่าวจากวิทยุการประชาสัมพันธ์ เรื่องรณรงค์ เพื่อการรู้หนังสือ เมื่อ เดือนกันยายน 2526) จะเห็นได้ว่ายังมีประชากรของประเทศอีกจำนวนมากที่ควรจะได้รับ การ พัฒนาในด้านคุณภาพของประชากรให้ดียิ่งขึ้น

2.3 ภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัย ปัญหาของชุมชนไทยคืออัตราการ ตายของชาวชนบทที่มีจำนวนสูงมากในแต่ละปี เนื่องจากภาวะทุพโภชนาการ และสุขภาพอนามัย ไม่ดี มีโรคภัยไข้เจ็บมาก ขาดความรู้เรื่องอนามัยแม่และเด็ก ไม่รู้จักการอบรมเลี้ยงดูบุตร อย่างถูกหลักวิชา ขาดความรู้เรื่องโภชนาการ และสุขภาพบาล สิ่งแวดล้อม

2.4 อาชญากรรม ในปัจจุบันสถิติการประกอบอาชญากรรมในชนบทเพิ่ม ขึ้นกว่าแต่ก่อน ผู้กระทำผิดได้ใช้อาวุธที่ทันสมัย เช่น ปืนยาว ลูกกระเบิด ซึ่งได้มีการเลียนแบบ อาชญากรรมในเมืองหลวง เช่น การใช้ยานพาหนะ และการปกปิดร่องรอยหรือการทำลาย หลักฐาน

3. ปัญหาการบริหารงานของรัฐ ไม่ค่อยถึงมือประชาชนซึ่งอาจมีสาเหตุดังนี้

3.1 ชาวเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการ เพราะท้องถิ่นที่อยู่ไกลเส้นทางคมนาคมและทุรกันดารนั้น ไม่มีเจ้าหน้าที่อยากจะไปอยู่ เนื่องจากไม่ได้รับความสะดวกสบาย ไม่เจริญก้าวหน้าทั้งในทางส่วนตัวและหน้าที่

3.2 ชาวงบประมาณ ในบางปีงบประมาณไม่มีเพียงพอ ทำให้การพัฒนาขาดตอนไป

3.3 บริการของรัฐไม่ถึงมือประชาชน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอไม่ได้ติดต่อหรือบริการให้ถึงมือประชาชนโดยตรง มักจะส่งการไปกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ราษฎรส่วนใหญ่จึงไม่มีโอกาสจะมารับบริการของรัฐได้โดยตรงด้วยตนเอง เนื่องจากการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอไม่สะดวก (อานนท์ อภาภิรม 2517 : 89)

4. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ชนบทไทย เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระบบ เครือญาติ แต่ยังขาดการรวมกลุ่มเพื่อทำงานด้านการพัฒนาที่พอจะมีอยู่บ้าง ก็เป็นกลุ่มชั่วคราว เช่น การร่วมทำบุญ การลงแขก การจัดงานประเพณีต่าง ๆ พอกิจกรรมนั้นสิ้นสุดลงก็แยกย้ายกันไป

สำหรับค่านิยมของคนในชนบทนั้นมีอยู่มากมาย ทั้งที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา สำหรับค่านิยมที่มีคุณค่าได้แก่ การรักความเป็นไทย ชอบอิสระ กตัญญู โอบอ้อมอารี รู้จักประสานประโยชน์ ฟังพวาอาศัยกันได้ ส่วนค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาได้แก่ ชอบเสี่ยงโชค ไม่ชอบการรวมกลุ่ม เชื่อโชคกลาง รักความสุข ไม่ชอบระเบียบแบบแผน ชาดวินัย นิยมบุคคลมากกว่าหลักการ (ชิรวัดน์ นิจเนตร 2528 : 13-14) จากปัญหาพื้นฐานของชนบทที่ได้กล่าวมาแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างรีบด่วน เพื่อให้ชนบทเจริญขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่พึงประสงค์ การจะพัฒนาชนบทนั้นไม่สามารถทำได้โดยหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดโดยเฉพาะ จำเป็นต้องร่วมมือกันหลายหน่วยงานจึงจะประสบความสำเร็จ กระทรวงศึกษาธิการก็เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการพัฒนาชนบท โดยผ่านทางกรมการฝึกหัดครู ฉะนั้นวิทยาลัยครูจึงต้องมีบทบาทในการพัฒนาชนบทและโดยหน้าที่หลักของวิทยาลัยครูก็คือ การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนนั้นเอง ส่วนกระทรวงมหาดไทยก็เป็นหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งที่ต้อง รับผิดชอบในการพัฒนาชนบทเช่นกัน โดยใช้โครงการ กสช. (การสร้างงานในชนบท) เป็นโครงการหลัก และ

หน่วยงานอีกหน่วยหนึ่งก็คือ สภาตำบล เพราะถือว่าเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนในชนบทมากที่สุดย่อมที่จะรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ดี ฉะนั้นจึงควรพิจารณาบทบาทของวิทยาลัยครูและสภาตำบลในการพัฒนาชนบท

บทบาทของวิทยาลัยครูในการพัฒนาชนบท

วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ และมีฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2518 และฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2527 ซึ่งมาตราที่ 5 ระบุบทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยครูไว้ว่า

. . .ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับ
วิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น และผลิตครูถึงระดับ
ปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิทยฐานะของครู อาจารย์ และบุคลากร
ทางการศึกษา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม . . .

จากหน้าที่หลักของวิทยาลัยครูจะเห็นได้ว่า อาจารย์วิทยาลัยครูจะต้องมีส่วนร่วมที่จะดำเนินการตามบทบาทเหล่านั้น โดยเฉพาะบทบาทด้านการพัฒนาชนบท เพราะกรมการฝึกหัดครูถือว่า "วิทยาลัยครูคือสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท" ซึ่งสามารถแบ่งบทบาทและการมีส่วนร่วมของอาจารย์วิทยาลัยครูได้ดังนี้คือ บทบาทที่มีต่อสังคมทั่วไป บทบาทด้านการสอนและการฝึกหัดอบรม บทบาทด้านการวิจัย บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบทบาทด้านบริการวิชาการแก่ชุมชน (ปาพจน์ โสภณ 2526 : 122) การมีส่วนร่วมของอาจารย์วิทยาลัยครูในชนบทดังกล่าวมีดังนี้คือ

1. บทบาทของวิทยาลัยครูที่มีต่อสังคมทั่วไป

การให้การศึกษาก่อให้เกิดคุณภาพแห่งทรัพยากรมนุษย์ และคุณภาพแห่งชีวิต วิทยาลัยครูมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนชนบท เป็นการปฏิบัติภารกิจที่ช่วยเหลือให้เกิดการพัฒนาขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันจะทำให้เกิดสภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสังคมชนบทซึ่งบทบาทของวิทยาลัยครูในด้านนี้อาจารย์วิทยาลัยครูสามารถมีส่วนร่วมได้โดยให้ความรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และอาชีพ ให้แก่ประชาชนในชนบทและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการอนามัย และชีวิตในครอบครัว พร้อมทั้งการร่วมมือพัฒนาท้องถิ่นและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นด้วย

2. บทบาททางการสอนและการฝึกอบรม

สถาบันการศึกษาทุกระดับมีหน้าที่โดยตรงคือ หน้าที่ทางการสอน ถือว่าเป็นหัวใจเพราะ เป็นการผลิตบุคคลในสาขาวิชาการต่าง ๆ ออกไปพัฒนามัน เมือง วิทยาลัย ครุภัณฑ์ว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งเมื่อเทียบกับสถาบันอื่น เพราะทำหน้าที่ผลิตคน ในสาขาวิชาชีพครูโดยตรง บุคลากรของสถาบันที่สำคัญในการที่จะให้บทบาทในด้านนี้ของสถาบัน สมบูรณ์ก็คืออาจารย์นั่นเอง อาจารย์ในวิทยาลัยครูจะมีส่วนร่วมในบทบาทนี้โดยตรงคือ การ ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้แก่นักศึกษา และครูประจำการที่กระจายกันอยู่ทั่วไปในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูประจำการในโรงเรียนชนบท มีโอกาสได้เข้ารับการฝึกอบรมโดยทั่วถึง จึงเป็นที่คาดหมายได้ว่าโรงเรียนในชนบทมีครูที่มีวุฒิทางครูสูงขึ้น ย่อมมีคุณภาพของการศึกษาดีขึ้น เป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ชุมชนชนบท ได้อีกทางหนึ่งด้วย

3. บทบาทด้านการวิจัย

การพัฒนาชนบท เป็นเรื่องที่มีขอบข่ายกว้างขวางลึกซึ้ง และมีปัญหา ละเอียดอ่อนมากมาย หากได้ยึดงานวิจัยเป็นหลักในการพัฒนาชนบท ในด้านของการจัดทำ โครงการใหม่ ๆ การแก้ปัญหาทางด้านต่าง ๆ เมื่อใช้งานวิจัยเข้าร่วมในสิ่งเหล่านั้น ก็จะเป็น การที่จะให้แนวทางในการพัฒนาชนบท มีหลักการ หลักเกณฑ์ และแนวทางที่แน่นอนยิ่งขึ้น ผลการพัฒนาที่จะบรรลุเป้าหมายได้แน่นอนยิ่งขึ้น ในช่วงปี 2519-2523 ที่ผ่านมา กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครูได้รวบรวมผลงานวิจัยของอาจารย์ได้ไม่น้อยกว่า 70 เรื่อง (กรมการฝึกหัดครู 2524 : 2) ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ เป็น เรื่อง เกี่ยวกับทางด้านวิชาการ และการวิจัยทางด้าน วัฒนธรรม

4. บทบาทด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

กิจกรรมด้านวัฒนธรรมของวิทยาลัยครูที่ส่งผลไปถึงสังคมและชุมชนชนบท โดยตรง ได้แก่

4.1 การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูทุกแห่งโดยร่วมมือกับสำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กิจกรรมสำคัญของศูนย์คือ การค้นคว้ารวบรวม เรื่องราว เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริม เผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

และวัฒนธรรมของชาติ จัดกิจกรรมกระตุ้นส่งเสริมให้เยาวชนของชาติมีความเข้าใจและซาบซึ้ง
ในวัฒนธรรมของชาติ มีใจรักที่จะร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติไว้ในฐานะมรดกของบรรพบุรุษ

4.2 การจัดตั้งหอวัฒนธรรมท้องถิ่นในวิทยาลัยครู มีวัตถุประสงค์ เน้น

- ก. การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยร่วมกับชุมชนจัดงานประเพณี
ตามเทศกาลต่าง ๆ
- ข. ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยจัดการรวบรวมเรื่องราว
ของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป ด้วยการจัดพิมพ์เป็นเอกสาร บันทึกเสียง และ
เก็บรวบรวมวัสดุต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางด้านศิลปและวัฒนธรรม
- ค. ด้านการเผยแพร่ ดำเนินการโดยจัดพิมพ์ผลงานวิจัย เรื่องราว
ต่าง ๆ ที่ค้นคว้ารวบรวมได้ออกเผยแพร่ รวมทั้งการจัดนิทรรศการด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม
ขึ้นเป็นประจำ

5. บทบาทด้านบริการวิชาการแก่ชุมชน

โฮฟสแตดเตอร์ (Hofstadter 1961 : 236) ให้ความเห็นใน
บทบาทของมหาวิทยาลัยในด้านการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนว่านับวันจะทวีความสำคัญและ
ขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษามีส่วนในการพัฒนาสังคม สังคมที่
พัฒนาย่อมหมายถึงประชาชนไม่ว่าจะมีอาชีพใด ได้รับการศึกษาก็มีคุณภาพประโยชน์ และพร้อมที่
จะนำไปใช้ให้เกิดผลได้ เกษตรกรก็อยากเพิ่มผลผลิตของตนให้มากขึ้น ในวงการอุตสาหกรรม
ธุรกิจการค้า และข้าราชการก็มีความต้องการที่จะปรับปรุงทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล
ในการทำงาน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำได้ไม่ยากนักหากมหาวิทยาลัยทั้งหลายได้จัดโปรแกรม
ในด้านการให้บริการแก่สังคมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หากชุมชนได้รับผลประโยชน์จากมหาวิทยาลัย
ผลในขั้นปลายก็จะเป็นการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

วิทยาลัยครูกับงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

งานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง มีลักษณะงาน
และการปฏิบัติคล้ายคลึงกัน ส่วนมากจะมุ่งเน้นงานการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนตามโครงการ
แม่บทของกรมการฝึกหัดครูคือ โครงการฝึกหัดครู เพื่อพัฒนาชนบท วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง

ของโครงการนี้คือ เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนโดยประสานงาน และ เป็นผู้ดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชน (กรมการฝึกหัดครู 2525 : 8-9)

งานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูต่าง ๆ มีดังนี้

1. โครงการอบรมชาวนา เพื่อผลผลิตข้าวของวิทยาลัยครู เพชรบุรีวิทยาลัยครู
ลงกรณ์ ดำเนินการโดยให้การอบรมแก่ชาวนาด้านการเลือกพันธุ์ข้าว การบำรุงรักษาต้นข้าว
การใช้ปุ๋ย การเก็บเกี่ยว การปลูกพืชหมุนเวียนในนา
2. โครงการศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นของวิทยาลัยครูนครราชสีมา ดำเนิน
การด้านมนุษยศาสตร์ของท้องถิ่น ในเขตจังหวัดนครราชสีมา และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. โครงการวิทยาลัยชาวบ้านของวิทยาลัยครูสกลนคร ดำเนินการ
อบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ด้านศาสนา ปัญหาชาวบ้าน อุทิศการดีต่อชาติ ความมั่นคงของ
ชาติร่วมกับหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 กรบ. กลางสกลนคร
4. โครงการวัฒนธรรมสัญจรของวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ดำเนินการ
ออกเผยแพร่และฟื้นฟูวัฒนธรรมประจำถิ่น
5. โครงการศึกษาค้นคว้าและส่งเสริมงานช่างฝีมือของวิทยาลัยครู
สุราษฎร์ธานี ดำเนินการศึกษาค้นคว้าส่งเสริมงานช่างฝีมือ ด้านการผลิต การใช้ และ
การจำหน่ายให้แก่ชุมชนชนบท
6. โครงการฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาของวิทยาลัยครูกำแพงเพชร
ดำเนินงานร่วมกับกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการฝึกเด็กหนุ่ม-สาว
เผ่าต่าง ๆ ให้มีความสามารถเป็นครูภาษาไทยนักเรียนในท้องถิ่นของตนได้ให้เด็กชาวเขามี
ความคิดที่จะพัฒนาตนเอง หมู่บ้าน ให้มีค่านิยม ทัศนคติที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย รวมทั้งความ
จงรักภักดีต่อแผ่นดินไทย
7. โครงการวิทยาลัยชาวบ้านของวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก
ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยุกระจายเสียงจังหวัดพิษณุโลก ให้แก่ชาวบ้านทั่วไปในเรื่อง
การศึกษากฎหมาย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สุขภาพอนามัย และยังจัดพิมพ์เอกสาร

014348

เผยแพร่ ตลอดจนจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในเรื่องต่าง ๆ แก่ผู้สนใจ

๘. โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ จัดหนังสือประเภทต่าง ๆ หมุนเวียนออกไปให้ประชาชนในชนบทใช้ศึกษา ค้นคว้า เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมและอาชีพ มีวิธีดำเนินการอยู่ในวิทยาลัยครูหลายแห่ง เช่น วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูนครสวรรค์ วิทยาลัยครูอุดรธานี ฯลฯ

๙. โครงการรื้อนสาธิตของวิทยาลัยครูนครสวรรค์ จัดทำสาธิตไร่ฝ้าย ไร่ข้าวโพด โดยร่วมมือกับ เกษตรอำเภอกและเกษตรจังหวัด เพื่อให้ชาวชนบทศึกษาแบบอย่างในการปรับปรุงไร่นาของตนตามหลักวิชาการแผนใหม่

นอกจากนี้ยังมีโครงการส่งเสริมการอ่านบรรณวิทยของวิทยาลัยครู เพชรบุรี วิทยาลัยสงฆ์ โครงการเสริมบทบาทผู้นำท้องถิ่น โครงการอบรมพัฒนาจิตใจ เพื่อพัฒนาชนบท โครงการผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคม ของวิทยาลัยครูต่าง ๆ เป็นต้น (กรมการฝึกหัดครู 2527 : 80-147)

สำหรับสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้ นั้นมีโครงการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

โครงการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของสหวิทยาลัยอีสาน-ใต้

นครราชสีมา ปีการศึกษา 2530

1. โครงการให้การศึกษาศึกษาและฝึกอบรมครูประจำการและประชาชน
2. โครงการส่งเสริมความรู้ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสังคม
 - ให้ความรู้ เรื่องโทษของยาเสพติด
 - รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด
 - เพิ่มคุณภาพ ประสิทธิภาพ การทำงาน
 - ให้ความรู้ให้ประชาชนรู้จักช่วยตัวเอง เพื่อพัฒนาโครงการใช้
จปฐ. เป็นเครื่องมือ
3. โครงการบริการวิชาการโดยสื่อทางไกล
4. โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อพัฒนาชนบท

5. โครงการ อพป.ศ. 6
6. โครงการส่งเสริมโครงการพระราชดำริ มี 2 โครงการ คือ
 - โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
 - โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

โครงการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้ บุรีรัมย์

ปีการศึกษา 2530

1. โครงการบริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อพัฒนาวิชาการ โดยจัดฝึกอบรมเทคนิคการปฏิบัติการวิทยาศาสตร์
2. โครงการปฏิบัติการเพื่อบริการทางวิชาการแก่สังคมโดยตรง โดยจัดอบรมการเลี้ยงไก่บ้าน
3. โครงการชุบโลหะด้วยไฟฟ้าและไม่ใช้ไฟฟ้า
4. โครงการจัดรายการบริการวิชาการทางวิทยุและโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน
5. โครงการประสานงานและการบริหาร เพื่อสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม
6. โครงการอบรมทางด้านอุดมศึกษา
7. งานส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม
8. โครงการเสริมเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษ

โครงการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้

สุรินทร์ ปีการศึกษา 2530

1. โครงการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติด
2. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวน

ชายแดน

3. โครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
4. โครงการค้นคว้าวิจัยทางวัฒนธรรมด้านอาหารและขนมพื้นบ้าน
5. โครงการพัฒนาบุคลากรศิลปวัฒนธรรม
6. โครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

โครงการให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยอีสาน-ใต้ อุบลราชธานี

ปีการศึกษา 2530

(กศ.บป.)

1. โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อพัฒนาชนบท
2. โครงการฝึกอบรมและการให้การศึกษาบุคลากรประจำการ
3. โครงการฝึกอบรม และให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น
4. โครงการพัฒนาชนบท (อ.พ.บ.ศธ.)
 - สาธิตและทดลองการทำงานในไร่
 - โรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง
 - คหกรรม เพื่อชนบท
 - สุขศาสตร์ เพื่อชนบท
 - กฎหมายชาวบ้าน
 - งานช่างชนบท
 - หมู่บ้านสหกรณ์ตัวอย่าง
 - เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน
 - เทคโนโลยีพื้นบ้าน
 - การงานพื้นฐานอาชีพเคลื่อนที่
5. โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคม
6. โครงการส่งเสริมโครงการพระราชดำริ

จากแผนงานของวิทยาลัยครูแต่ละแห่ง จะเห็นได้ว่า มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน คือ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้พัฒนาขึ้น จะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยต่อไป

นอกจากนี้ก็ยังมียังงานวิจัยที่มาสับสนุนแนวคิดที่ว่าสถาบันฝึกหัดครูควรช่วยเป็นตัวเร่งในการพัฒนาชนบทโดยให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนนั้น เช่น

ศิริวรรณ เสรีกีตวงศ์ (2520 : จ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพร้อมในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ของวิทยาลัยครูมหาสารคามและความต้องการรับบริการของประชาชนในเขตรับผิดชอบ โดยศึกษาความต้องการของประชาชน 4 ด้าน คือ

1. ด้านการศึกษาทั่วไป
2. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
3. ด้านอนามัยและโภชนาการ
4. ด้านการปกครอง

และ ชวลิต ดวงพัตรา (2523 : 56-57) ได้ศึกษาเรื่องมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับการสนองความต้องการของบุคคลต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏว่า ผู้รับบริการมีความเห็นว่า คณะศึกษาศาสตร์ควรบริการเกี่ยวกับการอบรมครูในชนบท การศึกษาผู้ใหญ่ ขนบธรรมเนียมประเพณี การศึกษานอกสถานที่ และการแนะแนวแก่นักเรียน

ส่วนในต่างประเทศ มหาวิทยาลัยชิคาโก (Nash 1973 : 51) ได้เริ่มงานบริการสังคม โดยกำหนดเนื้อหาในแผนงานเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพอนามัย (Health)
2. ด้านบริการสังคม (Social Service)
3. ด้านกฎหมาย (Law)
4. ด้านการวางแผนเกี่ยวกับการสร้างที่อยู่และสิ่งแวดล้อม
(Environmental Planning and Housing)
5. ด้านการศึกษา (Education)
6. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development)

และจากการศึกษาความต้องการด้านวิชาการของประชาชน คูมส์ (Coombs 1974 : 5) ได้จำแนกความต้องการออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาทั่วไปหรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น ความเข้าใจวิทยาศาสตร์เบื้องต้น และสิ่งแวดล้อม
2. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ การอนามัยและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ และการเลี้ยงดูเด็ก การซ่อมแซมปรับปรุงบ้านเรือน และการวางแผนครอบครัว
3. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แก่ การศึกษาเพื่อความเข้าใจ ในการปกครองท้องถิ่น ประเทศ และการสหกรณ์
4. ด้านการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ และทักษะ เฉพาะอย่างในการประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจ และความต้องการทางสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ส่วน เจมส์ (James 1970 : 2673-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน เมืองของรัฐจอร์เจีย พบว่า ความต้องการที่จำเป็นมาก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย สุขภาพ อาหาร และโภชนาการ

จากแผนงานและโครงการของวิทยาลัยครู เกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการ จากวิทยาลัยครู โดยสรุปแล้วจะให้บริการในด้านการศึกษา การพัฒนา เศรษฐกิจและอาชีพ อนามัยและชีวิตครอบครัว พัฒนาชุมชนและร่วมกิจกรรมชุมชน กฎหมายและการปกครอง และด้านรักษาและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม นอกจากวิทยาลัยครูแล้วยังมีหน่วยงานอีกหน่วยหนึ่งซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาท้องถิ่น นั่นคือ สภาตำบล ซึ่งปัจจุบันสภาตำบลได้ถูกกำหนดให้มีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ซึ่งก็คือ การพัฒนาชนบทในอดีต เกิดจากความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งไม่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ตามสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมัก

พบว่า การกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในชนบทนั้น ชนชั้นปกครอง เป็นฝ่ายกำหนดและหยิบยื่นให้ (จิตรา พรหมชุติมา 2528 : บทคัดย่อ) ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น รัฐบาลจึงได้กำหนดรูปแบบของสภาตำบลขึ้นมา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

รูปแบบการปกครองสภาตำบล

การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่น เป็นการฝึกฝนให้ประชาชนรู้จักการบริหารงานของรัฐบาล และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าใจ และเรียนรู้ระบอบการปกครองของชาติจากการบริหารงานท้องถิ่นด้วย

สภาตำบลเท่าที่เคยมีมาในประเทศไทยจนถึงปัจจุบันมีอยู่ 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. สภาตำบล ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499
2. สภาตำบลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499
3. สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย 275/2509
4. สภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326/2515

โดยที่คณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า การจัดระเบียบบริหารของตำบล นั้นแยกกันอยู่หลายรูป จึงได้มีการประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ยกเลิกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 และยกเลิกสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2489 และคำสั่งที่ 275/2509 นับตั้งแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ออกใช้ (ราชกิจจานุเบกษา 2515)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 นี้ได้กำหนดสภาตำบลรูปแบบใหม่ให้เป็นรูปเดียวกันทั่วประเทศ และให้เป็นสภาตำบลที่กำหนดขึ้นดำเนินงานตามโครงการพัฒนาพลเมืองระบอบประชาธิปไตย (พพป.)

หลักเกณฑ์การดำเนินงานของสภาตำบล

ก. องค์ประกอบของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการสภาตำบล

มี 3 ประเภท คือ

1. กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่

1.1 กำนัน เป็นประธานสภาตำบล

1.2 ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบล

เป็นกรรมการสภาตำบล

2. กรรมการโดยการแต่งตั้ง

2.1 ที่ปรึกษากรรมการสภาตำบล แต่งตั้งจากปลัดอำเภอ

หรือพัฒนากร

2.2 เลขานุการสภาตำบล แต่งตั้งจากครูประถมศึกษาใน

ตำบลนั้น

3. กรรมการโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ ราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิ

หมู่บ้านละ 1 คน ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านนั้นเป็นคนเลือก

ข. การปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบล

1. บริหารงานของสภาตำบล หรือดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด

2. พิจารณาให้ความเห็นชอบโครงการและงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาตำบล

3. ให้ความร่วมมือและประสานงานในโครงการสนับสนุนให้มีการร่วมมือจากองค์การอาสาสมัคร หรือองค์การสาธารณกุศล ตลอดจนพิจารณาแก้ไขปัญหาคอขวดของและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาตำบล

4. เพยแพร่การค้า เน้นงานพัฒนาของทางราชการให้ราษฎรทราบ

5. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดไว้

สำหรับคณะกรรมการสภาตำบล

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการจะได้มอบหมาย ในการปฏิบัติ

หน้าที่ตามข้อนี้ ให้ประธานกรรมการสภาตำบลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามมติของสภา
ตำบล เว้นแต่สภาตำบลจะได้มอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทน

ค. รายได้และรายจ่ายของสภาตำบล

1. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

2. ภาษีบำรุงท้องที่ ที่เก็บได้จากที่ดินในเขตตำบลนั้นที่อยู่นอก เขต

เทศบาลหรือสุขาภิบาล

3. ภาษีโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ กับที่ดินที่ใช้ต่อเนื่อง
กับโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ ซึ่งเก็บได้ในเขตตำบลนั้น ที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือ
สุขาภิบาล

4. เงินอากรฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ และค่า
ธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ที่เก็บได้ เนื่องจากการฆ่าสัตว์ในเขตตำบลนั้น ที่อยู่นอกเขตเทศบาล
หรือสุขาภิบาล

5. ค่าธรรมเนียมอนุญาตการพนัน ตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน
ที่เก็บ เพิ่มขึ้นตามข้อบัญญัติจังหวัดใน เขตตำบลนั้น

นอกจากนี้สภาตำบลยังมีรายได้อื่นตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัด
จัดสรรให้ สำหรับการใช้จ่ายเงินของสภาตำบลนั้น จะต้องทำเป็นงบประมาณรายจ่าย
ประจำปี เสนอให้นายอำเภออนุมัติ

ง. ที่ว่าการตำบล

ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 กำหนดให้กระทรวง
มหาดไทย จัดให้มีที่ทำการตำบลขึ้นในเวลาอันสมควร โดยพยายามให้ที่ทำการดังกล่าวเป็นที่

เหมาะสม เป็นศูนย์กลางของตำบลและสะดวกในการติดต่อ

จ. การควบคุมสภาพตำบล

ให้นายอำเภอ เป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ และมีอำนาจสั่งให้ระงับการดำเนินการใด ซึ่งเห็นว่าเป็นผลเสียหายแก่ท้องที่หรือราชการ แต่สภาพตำบลอาจอุทธรณ์ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ให้วินิจฉัยชี้ขาดได้

สภาพตำบล เป็นหน่วยการปกครองระดับพื้นฐานของการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าหน่วยการปกครองระดับอำเภอและจังหวัด สภาพตำบลได้ถูกกำหนดให้เป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขปัญหามลพิษที่ผ่านมา สภาพตำบลไม่ค่อยได้มีบทบาทมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการถ่ายทอดความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในตำบลนั้น ๆ ให้รัฐบาลทราบ ปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับว่าปัญหาที่เป็นพื้นฐานระยะยาว และสำคัญยิ่งยวดต่อการพัฒนาชนบท คือ การให้สภาพตำบล มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชนบท ดังนั้นบทบาทของสภาพตำบล ในปัจจุบันจึงได้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองท้องถิ่น ในฐานะ เป็นตัวแทนของราษฎร ในการดำเนินงานด้านการปกครองและการพัฒนาอย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

นภดล ผดุงศรี ได้ศึกษาความต้องการ ความช่วยเหลือด้านบริการวิชาการ จากวิทยาลัยครูของครูประจำการพบว่า ครูประจำการมีความต้องการหลายอย่าง เฉพาะที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการตรงกัน คือ

1. เบ็ดอบรม อ.ศ.ร. ควรไปเปิดตามอำเภอต่าง ๆ ตามความต้องการ
2. ครูทุกคนควรจะได้รับความรู้ทางวิชาการที่จะเป็นแนวทางการสอน เลื่อน

วิทยฐานะ

3. วิทยาลัยครูควรให้บริการความรู้แก่ครูในชนบท โดยนำความรู้ไปบริการถึงท้องถิ่น
4. วิทยาลัยครูควรจะจัดการบรรยายให้ความรู้แก่ครูทางวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำ
5. ระหว่างปิดภาคเรียน ครูทุกคนควรได้รับการอบรมเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ
6. วิทยาลัยครูควร เปิดสอนทางไปรษณีย์แก่ครูประจำการทุกคน
7. ควร เปิดวิทยาลัยครู เป็นตลาดวิชาแก่ครูประจำการ โดยครูจะซื้อหนังสือไปอ่านที่บ้าน แล้วมาสอบที่วิทยาลัยครู เมื่อปิดภาคเรียน
8. วิทยาลัยครูควรมีสูนย์บริการทางวิชาการสำหรับครูประจำการ โดยเฉพาะ เพื่อเป็นที่ปรึกษาแก่ครูประจำการที่มีปัญหา (นภคล ผดุงศรี 2519: 10-29)

ประสิทธิ์ เทียมเดช ได้ศึกษาถึงการบริการชุมชนของวิทยาลัยครูตามทัศนะของผู้บริหารการศึกษา ครู และผู้นำท้องถิ่นในเขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารการศึกษาและครูมีความต้องการรับบริการชุมชน ด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการสูงเป็นอันดับหนึ่ง แต่ผู้นำท้องถิ่นต้องการรับบริการด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ และอาชีพ เป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบทัศนะของทั้ง 3 กลุ่มต่อการบริการชุมชนของวิทยาลัยครู ปรากฏว่าทั้งสามกลุ่มมีทัศนะไม่แตกต่างกันทั้งด้านการบริการทางวิชาการที่เป็นจริง และการบริการที่ต้องการให้วิทยาลัยครูปฏิบัติ (ประสิทธิ์ เทียมเดช 2521: 98)

วิสัน จุมปาแฝด ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับงานบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ผลปรากฏว่า การจัดบริการสังคมที่ผ่านมา โดยเน้นทางด้านการศึกษามากกว่าเนื้อหาอื่น ๆ สำหรับความคาดหวังในกลุ่มสมาชิกสภาตำบล และประชาชนพบว่า สมาชิกสภาตำบลกับประชาชนมีความคาดหวังเกี่ยวกับงานบริการสังคมในเนื้อหาทางการศึกษาแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาจารย์กับกลุ่มสมาชิกสภาตำบลและประชาชนพบว่า มีความคาดหวังเกี่ยวกับงานบริการสังคมแตกต่างกัน (วิสัน จุมปาแฝด 2520: 85-89)

จำเนียร สุขหลาย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาเชิงประเมินการให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยวิทยุกระจายเสียงของวิทยาลัยครูเทพสตรี ผลปรากฏว่า ประชาชนอาชีพรับราชการ เคยฟังรายการวิทยาลัยทางอากาศมากที่สุด และวัตถุประสงค์ในการรับฟังนั้นร้อยละ 82.06 บอกว่า เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และประชาชนทั้ง 3 กลุ่มอาชีพ คือ อาชีพรับราชการ ค้าขาย และเกษตรกร มีความเห็นว่าได้รับความรู้จากการฟังรายการวิทยาลัยทางอากาศเป็นปริมาณไม่แตกต่างกัน (จำเนียร สุขหลาย 2522: 98-101)

ศิริวรรณ เสรีกิติวงศ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูมหาสารคาม และความต้องการรับบริการของประชาชนในเขตรับผิดชอบ พบว่า งานบริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูมหาสารคามจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ งานที่เป็นโครงการระยะสั้น มีกำหนดระยะเวลาดำเนินการแน่นอน และงานที่เป็นโครงการต่อเนื่อง ด้านความต้องการรับบริการทางวิชาการของประชาชนพบว่า ประชาชนร้อยละ 90 ขึ้นไป ต้องการรับบริการทางวิชาการด้านเศรษฐกิจและการอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอนามัยและโภชนาการ ด้านการศึกษาทั่วไปและด้านการปกครอง (ศิริวรรณ เสรีกิติวงศ์ 2522: 63-65)

กนก ไบบัว ได้ทำการศึกษาการบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลปรากฏว่า ผู้นำชุมชนและประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีความต้องการรับบริการสังคมในด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และด้านการศึกษาแตกต่างกัน ส่วนการบริการสังคมในด้านอนามัยและชีวิตครอบครัวไม่แตกต่างกัน (กนก ไบบัว 2524: 46)

ศิริชัย อีสสระโชติ ได้ศึกษาบทบาทของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้ในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน พบว่า เนื้อหาในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนที่ให้บริการมากที่สุดคือ เนื้อหาด้านการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการเกษตร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านอนามัยและชีวิตครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง ในด้านของผู้รับบริการ กลุ่มที่สำคัญที่สุดคือ ครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษา รองลงมาเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มเกษตรกร ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการ และกรรมกรผู้ใช้แรงงาน ยังได้รับบริการจากวิทยาลัยครูน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ (ศิริชัย อีสสระโชติ 2526: 85-88)

สถิตย์ กองคำ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการแก่ชุมชนของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลปรากฏว่า ลักษณะงานการให้บริการแก่ชุมชนที่เคยปฏิบัติและที่คาดหวังว่าควรปฏิบัติของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา โดยส่วนรวมแตกต่างกัน (สถิตย์ กองคำ 2526: 204-210)

มยุรี งามทอง ได้ทำการศึกษาการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนในรูปแบบของการศึกษานอกระบบของวิทยาลัยครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลปรากฏว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง และทั้งผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติการ มีทัศนะต่องานบริการชุมชนไม่แตกต่างกัน (มยุรี งามทอง 2527: 111)

พงษ์ภิญโญ ธรรมคุณ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในงานด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ ผลปรากฏว่า ผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงในงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนทั้งโดยส่วนรวมและในงานแต่ละด้าน คือ งานให้การศึกษาแก่ชุมชน งานบริการชุมชน งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน โดยผู้บริหารและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง (พงษ์ภิญโญ ธรรมคุณ 2528: 109)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและความต้องการของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการจะเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้ทางด้านเศรษฐกิจและการอาชีพมากกว่าด้านอื่น ๆ ส่วนสถาบันการศึกษามักจะให้ความรู้ด้านการศึกษามากกว่าด้านอื่น ๆ ประชาชนและกรรมการสภาตำบลมีความต้องการรับบริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แตกต่างกันด้วย

งานวิจัยในต่างประเทศ

นีล (Neal 1971: 1822-4) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของโครงการบริการชุมชนสำหรับ วิทยาลัยชุมชน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือ วิทยาลัยชุมชน 112 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า แนวความคิดในการให้บริการแก่ชุมชนมีดังนี้ ควรดำเนินการบริการด้านวิชาการแก่ชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการดำเนินการให้มากขึ้น ควรหาแหล่งสนับสนุนทางการเงิน การศึกษาเจตคติของผู้นำชุมชน ควรให้กำลังใจแก่ผู้ดำเนินการ และควรมีการวิจัยและประเมินผลโครงการบริการชุมชนด้วย

โกลด์เบอร์ก (Goldburg 1971: 3380-A) ได้ศึกษาเรื่องการเตรียมโครงการสำหรับบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชน ผลปรากฏว่า กิจกรรมที่ได้รับความนิยมและได้ผลดีคือ พิมพ์ดีด การทำขนม การตัดเย็บเสื้อผ้า และการบริหารร่างกายสำหรับสตรี

เบอร์ตัน (Burton 1974: 4596-A) ได้สำรวจลักษณะโครงการบริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนรัฐอลาบามา (Alabama Public Junior College) เพื่อศึกษาบทบาทและขอบข่ายของโครงการบริการชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารวิทยาลัย 18 แห่งในอลาบามา ผลการวิจัยพบว่า ในการบริการชุมชนไม่มีแผนงานที่แน่นอน ผู้ดำเนินการจะเสนอแผนแก่ผู้บริหารเป็นคราว ๆ ไปเพื่อพิจารณาอนุมัติ ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือดี แต่ไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานอย่างแน่นอน

เมอร์ฟี (Murphy 1975: 5867-A) ได้ศึกษาลักษณะของกิจกรรมเพื่อสาธารณชน (Public Service) ของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในเมือง มัลดีมอร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า กิจกรรมการบริการสาธารณชนเป็นผลในทางบวก ต่อการสอน การวิจัย และคุณภาพโดยรวมของสถาบัน ได้เสนอให้สถาบันอุดมศึกษานับสนุนและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเมืองมัลดีมอร์และชุมชนอื่น ๆ ด้วย

เวลช์ (Welch 1975: 4212-A) ได้ศึกษาการจัดโครงการและงบประมาณเพื่อบริการสังคมของวิทยาลัยชุมชน 76 แห่ง ซึ่งเป็นกลุ่มวิทยาลัยที่ริเริ่มจัดการบริการสังคมในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างวิทยาลัยที่มีการบริการสังคม กับวิทยาลัยที่ไม่มีการบริการสังคมแล้ว วิทยาลัยที่มีการบริการสังคมจะแตกต่างจากวิทยาลัยที่ไม่มีการบริการสังคม อย่างมีนัยสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการมีกิจกรรมมากกว่า ชุมชนสามารถใช้อาคารสถานที่ของวิทยาลัยได้มากกว่า และชุมชนได้ใช้บริการต่าง ๆ ของวิทยาลัยให้เป็นประโยชน์อย่างมาก จนมีแนวโน้มว่าหน้าที่ในการให้บริการแก่สังคมนี้จะเป็นหน้าที่เด่นประการหนึ่ง

โกรซิงเจอร์ (Groezinger 1975: 5854A-5855A) ซึ่งได้ให้คำนิยามการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนว่า หมายถึง การให้การศึกษาอกระบบ (Informal Education) ได้สร้างเครื่องมือสำหรับให้วิทยาลัยชุมชนใช้ศึกษาเกี่ยวกับงานบริการสังคม โกรซิงเจอร์ได้สร้างแบบสอบถามต้นฉบับประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วนคือ วัฒนธรรม และ

นันทนาการกายภาพ จิตใจ และอนามัยสิ่งแวดล้อม และการบริการเพื่อการพัฒนาชุมชน
มีคำถามปลายเปิดเพื่อวัดเจตคติเกี่ยวกับงานบริการสังคมด้วย กลุ่มประชากรที่ใช้ประกอบด้วย
อาจารย์ และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน 35 แห่ง รวมจำนวน 212 คน ในรัฐอิลลินอยส์
นำเอาแบบสอบถามที่ตอบคืนมา มาปรับปรุงจัดเรียงลำดับเนื้อหาและเพิ่มเติมสิ่งที่ควรสร้าง เป็น
แบบสอบถามชุดใหม่ที่ปรับปรุงแล้ว เสนอให้วิทยาลัยชุมชนต่าง ๆ ใช้ศึกษาความจำเป็น
(Needs) และความต้องการ (Wants) ของชุมชนต่อไป

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการชุมชนของต่างประเทศไม่แตกต่างกับ
งานวิจัยในประเทศ เพราะเป็นการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของประชาชนใน
ชุมชนที่สถาบันการศึกษานั้นตั้งอยู่ และสรุปได้ว่า งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศส่วนใหญ่
จะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการ
ของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการจากสถาบันการศึกษานั้นยังมีน้อยมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย